»БРАНИК«
излази шест пута недељно, и то тежатником двапут дневно, а недељом, свецем и у дане иза ових једанпут. — Претплата и огласи шиљу се администрацији, а рукописи уредништву „Бранка“ у *Нови Сад* (Дунавска ул. бр. 36.)
— Рукописи се ником не враћају.—

БРАНИК

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ СЛОБОДОУМНЕ СТРАНКЕ.
(ЈУТАРЊЕ ИЗДАЊЕ.)

Претплатна цена је „Бранику“ јутарњем издању
За Угарску:
на четврт године с поштарином 2 К 70 п.
За Србију, Црну Гору и друге заграничне земље:
3 К 70.
Поједини бројеви стају 2 потуре.

Бр. 91. У Новом Саду, у недељу 25. априла (8. маја) 1910. Год. XXVI.

Е, ово је већ сувише!

— **Прилог радикалским панамама.** —

Као што има људи — страсних лажова, — који, што-но реч, у великом стилу лажу, тако има од те сорте и новина, међу које спада во первих „Застава“.

Она је одавно изгубила сваки стид и срам, те својим телићима највеће лажи износи за истину, и они верују.

И што јој верује прост народ, који мисли и држи, да је све оно истина, што је у новинама, а особито у »Застави«, за коју многи и данас мисле, да је уређује Милетић, ни пô јада! Али је жалост и срамота, да у њу многе и многе лажи потичу и достављају **професори на гимназијама, проте, свештеници, учитељи**, а и по неки **адвокат**.

Тако н. пр. један карловачки професор — редован извештач „Заставин“ — у опису дочека Валеријанова није се стидео, да напише, како сам ја стојао иза леђа пароха *Марковића* и шапутао му, шта да говори, иако је стотинама Карловчана и народа из околине својим очима видело, да сам ја за време његова говора био у дворишту Рајачићеву, дочим је Марковић говорио са прозора горњег спрата.

И такав несретник — лажов — учи и васпита стотинама омладине, те се не треба чудити, што имамо много и много покварене интелигенције.

Но да видиш, Србине, како у „Застави“ Јаков или „паметни и тревени“ Коста — бивши сарадник земунског „Новог Времена“, листа Куено-Чавракова — крупно лажу, чија се лаж може доказати не простим речима, него званичним доказима, ево ти класична примера.

На саопштење министарског саветника Паје *Јовановића* у мађарским и немачким новинама о „савесном и поштеном“ руковању радикалског саборског одбора, у обранбеном чланку »Клевете против саборског одбора« у 87. броју моргењаче, за потрошених из неприкосновеног фонда 210.000 К на преоправку вршачког двора, рече се:

„Но свакоме је познато, да постоји такс звани резиденц-фонд, из кога се фонда могу оправљати само владичански дворови и тај се фонд ни на шта друго трошити не сме. Па из тога фонда су и преоправљени епископски дворови у Вршцу и Темишвару. Из тог фонда је зидан и патријарашки двор, а није диран неприкосновени фонд. Та тачка је дакле скроз нетинита и глупава.“

Па да ли то стоји? **Не стоји!**

Глупав је, односно покварен онај, који је ту лаж у »Застави« написао.

Истина, постоји или, боље рећи, постојао је до 1905. г. »фонд митрополита Стратимировића за зидање архиепископске резиденције« (резиденц-фонд), који је Стратимировић установио за градњу митрополијског двора, и који је **1904. г. износио 680.889·22 К**, а *већ 1905. год. само 107.692·43 К*. Данас пак не ће исти фонд износити више од 20 до 30.000 Круна.

А чуј, Србине, како је дошло до таква срозавања.

Кад је патријарх Георгије предузео да се сагради нов двор, на његов предлог закључи саборски одбор (онај „хајдучки“) да се главница не дира, него да се узме зајам из неприкосновеног и клирикалног фонда и то од овог новца, који је заводима издан био по 4%.

Из њих је узето 620.000 К и то да се плаћа 4% камате а 1% у име отплате и за 40 година био би сав дуг отплаћен, те би имали двор и фонд од једно 8—900.000 К.

До 1905. г. отплаћивано је у име камате и отплате по 31.800 К годишње, те дочим је 1901. г. износио 662.775·02 К, 1904. год. износио је 680.889·22 К.

Видећи радикалски саборски одбор, да неприкосновени и клерикални фонд, а особито овај последњи, услед неродољубива и себична рада радикалског, све то већи дефицит показује, да би дошли до неколико хиљада већег прихода, закључи у мартовској седници год. 1904. (види „Срп. Митрополијски Гласник“ бр. 5.), да се министар — Тиса — умоли, да се дозволи, да резиденц-фонд сав свој дуг врати неприкосновеном фонду, а по томе своје хипотекарне зајмове клерикалном, што је министар 1905. г. и одобрио (в. „Срп. Митр. Гл.“ бр. 19. 401.).

И тако је неродољубљем саборског одбора, у ком беху присутни: владика *Змејановић*, прота Божа и Сава *Стојаковић*, др Миша *Михајловић*, др. Жарко *Миладиновић*, др. *Мушицки*, др. Никола *Ђурђевић*, др. Стева *Јовановић* и др. Јован *Радивојевић-Вачић* слистано 592.379 К — толико је износио дуг — од резиденц-фонда.

Летошња оправка двора могла се још намирити из заостатка, а прва идућа мораће се намирити из неприкосновеног фонда.

Питам те, Србине, није ли ово грех вапијући на небо, и да поменути ништа друго не урадише, већ због тога не заслужују, да их бираш за посланике.

Кад је, као што рекох, 1905. г. износио резиденц фонд 107.692·43 К, 1906. г. 110.405·33 К, 1907. г. 113.618·80 К, а 1908. г. 117.659·25 К, и у *расходима за те године нема помена, да је из истог фонда и једна пошура издата на преоправку двора вршачког и темишварског* — није ли **највећа лаж, тврдити, да су исте оправке из резиденц фонда!?**

Да су пак **оне грдне оправке речених дворова учињене на рачун неприкосновеног фонда**, те се с тога и воде као његова актива — жалосна му актива! — ево ти, Србине, доказа!

По закључку саб. одбора расписан је био натечај у 13. броју „Срп. Митр. Гласника“ за 1904. г. за преустројство вршачког двора и градњу узгредних стаја са исклучном ценом од 97.628·17 К.

На јавној дражби узео је поменуту радњу Јосиф Екер из Темишвара са 21% попуста, дакле за 77.126·37 К, што је саборски одбор и одобрио.

По извештају за 1908. г. потрошено је на исту преоправку и зидање 211.033·86 К, дакле **за 133.907·49 К више**, но што је одређено било.

А и како не би, кад је за сам камин издано 1000 К (јефтинији и ординарнији није могао бити, пошто је г. епископ Змејановић и код свога бабе у Грабовцима имао тако скуп камин, право речено — банак.)

Надворници од стране саборског одбора били су др. Јован Радивојевић и мерник Јован Татић, и кад би им се учинио који захтев епископов неуместан, он би им одговорио — онако, **како он** уме:

— Не пристајете? Добро, ја не идем више у седнице саборског одбора и не ћу да знам више ни за што!

А они преклони главе, смерно би му се поклонили и рекли:

— Не, не! Кад је то Ваша жеља, ми ћемо је радо усвојити.

Ето, чуј, Србине, *шта ће коштати долазак епископа Змејановића у крњи сабор г. 1907.*, чијим се доласком омогући онај **издајнички рад** саборски и она потоња „следствија злодејствија“! Шта је за тебе, народе, 133.907·49 К! Та има пустих новаца у фондовима!

У рачунима за 1904. г. нема спомена о реченим преоправкама.

У рачунима за г. 1905. стоји, да је издано за вршачки двор 131.324·12 К, за 1906. г. свега 199.607·29 К, за 1907. г. свега 210.443·86 К, за 1908. г. свега 211.033·86 К.

А за темишварски 1905. г. за епископски дворац у башти 32·207·34 К, за 1906. г. за епископску резиденцију 90.573·60 К, за 1907. г. свега 181.084·67 К, а за 1908. г. свега 180.755·29 К.

И тако је **издано из неприкосновеног фонда на преоправке и дозиђивања двора вршачког и темишварског** од 1905. г. до 1909. г. свега **429.996·29 К**, која се свота у рачунима води као **актива**!!

Е, је ли ти сад јасно, Србине, како ти се у „Застави“ **лаже**, и *какви су били радикали у саборском одбору.*

Све, што рекох, сушта је истина, о чему се можеш уверити из штампаних извештаја, што их издаје саборски одбор, и из званичног листа »Српског Митрополијског Гласника«.

Д. Руварац.

Изборно кретање.

У ст. пазовачком срезу.

Добановци, 20. априла. *(Избор изборника.)* Трећи дан Ускрса извршен је и код нас избор **11** изборника, који ће ићи у Ст. Пазову, да бирају посланике на н. ц. сабору.

Борба је била велика, бурна и жесстока, а водила се између српске самосталне странке, којој је вођа овдашњи много уважени и омиљени парох Сава Петковић, и између радикалне странке, којој је вођа озлоглашени тиранин биљежник Крагуљац.

Крагуљац се борио свим могућим силама и влашћу, употребио је сав званичан апарат, опћ. редари и пољари кортеповали су прва два дана Ускрса и дању и ноћу, а кад је Крагуљац поред свега тога увидео, да рђаво код народа стоји, заповедио је редарима, да други дан Ускрса ноћу позову све људе, да сутра дан рано ујутру сви у опћ. поглаварство дођу, да их он мало електризира и своју власт према њима покаже.

Трећи дан Ускрса иде застрашени и утучени народ од силеџије Крагуљца у опћ. поглаварство, где ће од њега добити лекције, да морају гласати за радикалску листу, у којој је кандидат поред осталих и он и начелник. Ту се обећавало ратарима глобе опростити; трговцима све могуће учинити, што зажеле; сиромашнијим људима редарство и пољарство и т. д., само да гласају на њега и његову странку. Напротив, који то не учине, почео им је претити и застрашавати, већ како он то уме.

На сам дан избора оставили су цело пре подне свој званични посао у опћинском поглаварству и он и начелник, те су обојица један с једне, други с друге стране код врата црквене сале, где народ улази, стали, и ту сваком изборнику своје цедуље, које су у опћинском поглаварству литографиране, силом натурали, да за њихове кандидате гласају.

Народна је свест сада овде тако пробуђена, да се више не боје тираније Крагуљчева, а то је доказао и данашњи избор, да је поред великог терора званичног апарата *сјајно победила српска самостална странка*, изабравши **свих 11 изборника** у особама **честитих самосталаца** са 175 гласова против 98, које је добио Крагуљац и његова радикална странка.

Живили свесни Добановчани, који су овако сјајну победу извојевали.

С.

(Видиш, народе, какви су швиндлери радикали: У »Застави« су бајаги против бана Томашића, а овамо за њих раде и рукама и ногама бележници и бележнички робови. А видећете, „Застава“ ће после избора, кад народ радикале прегази, лагати, да су нама помагали не знам Куен и Томашић! За то је добро, што је наш дописник из Добановаца изнео Крагуљчеву млатњаву за радикале. — Ур. „Бр.“)

Пишу нам из Старе Пазове:

У старо пазовачком изборном срезу обављени су у свима местима, избори изборника, те су наши кандидати Никола *Петровић* и Валеријан *Прибићевић* потпуно сигурни.

Радикали су победили само у 4 места, и то у Крчедину, Бешци, Јакову и Прхову, у остала 22 места победили су свугде изборници српске самосталне странке, и то већином једногласно и са огромном већином гласова. Српски народ у старо пазовачком котару здерао је образину радикалима са лица и пробудио се. Евала му! Живео!

Видимо из извештаја, које доноси лажљива „Застава“ о изборима изборника, како су ти извештаји лажни, јер је „Застава“ донела вест, како су у Старим Бановцима 9 радикала изабрани, а оно напротив, та вест није истинита, јер ниједан радикал изабран. И онде су срамно пали.

*

Из Војке нам пишу 22. о. м.:

Јуче је овде извршен избор из-

борника. Наша листа самосталска добила је 208 гласова против радикалске, на коју је пало само 46, иако су радикали све и сва употребили, да дођу до већине. После овако срамног пораза радикали су са свим изгубили главу те у тој великој неприлици измишљају сад свашта, како би избор уништили те наше изборнике спречили да приступе избору посланика. Иако је избор текао законито у свему и са свим правилно, иако је председник црквеног одбора радикал, ипак је наша листа огромном већином победила и то са 162 гласа. Поред свега тога тек су се данас сетили радикали, а не при избору, да уложе протест, како би тиме спречили наших 20 свесних изборника, да не гласају на наше кандидате г. г. Николу Петровића и Валеријана Прибићевића. За то је и сазвао наш председник за данас седницу цркв. одбора »ради потписа записника о избору изборника и решења протеста“, као што Вам то приложени позив потврђује. (Наш дописник нам је послао позивницу, на којој је М. Попадић, председник, позвао у одборску седницу Алексу Николина. — Ур. „Бр.“) Треба знати, да то чини на жалост председник, овдашњи парох Милан Попадић, који се почео одушевљавати за радикалну странку од оно доба, од како је она ступила на автономну владу; међу тим, док је радикална странка била у опозицији, као мањина, дотле би исти пирох пре пристајао уз сваку другу странку, само не радикалну. Њему се придружио сада и млади свештеник В. Станисављевић, те сеју раздор у овој једној од највећих наших општина те покушавају, да овде оснаже радикалну странку и то у оно доба, кад исту напуштају сви њезини увиђавнији и угледнији људи на све стране, па и у самом Новом Саду. Заиста жалосно. Али резултат је избора показао, да им је свестан народ сасвим окренуо леђа, што радикалима не може на част служити.

Збор у Панчеву.

Место састанку збора, заказаног за 25. април (8. мај) у Панчеву — као што нам јављају из Панчева — биће велика дворница »код Трубача«.

Радикалско дивљаштво.

Пишу нам из *Дрепаје*:

На само васкресење, на тај највећи празник победе живота над смрћу, светлости над тамом, истине над лажи, када и црквена песма болећиво повива: „рецимо браћи па и онима, који нас мрзе: *простимъ вся воскресеніемъ*!“ долазе најмљени зликовци ноћу као разбојници, у потаји као сиње кукавице и *наилазе на дом свога свештеника* и молитвеника, када је овај после више од шестодневног бдења и молења легао да отпочине и одмори уморно тело своје, и разјарени отровним, управо убилачким дражењем приликом *ноћних састанака им*, који су у последње време врло учестали овде, с тољагом у руци кидишу на кућу му и руше прозоре!...

И, шта мислите после?!? *Кукавички бегају* и пестаде их у помрчини, мислећи у немоћној злоћи својој, да и по ту цену и на тај дивљачки начин терошу свога свештеника, да држи с „*народом*“, сирјеч са *радикалима*?!? Јер *бојкот саме свештиње* — попут одбијања водице — *није упалио*! Требало је сада дакле јуначки мегдан да поделе — ....и то „*јуначки*“ и учинише!?.... Sic!...

После оваких јуначких дела могли би се радикали заиста и назвати »Обилићи« à la Rózsa Sándor!...

Но да не би неки поштењак међу њима мислио, е су то неваљалство учинили какови неваљалци у напитом стању из просте обести, те да то недело нема никаква *политичка* значаја пити да је оно у вези са изборном и агитацијоном струјом, навешћу само, шта сам читао у бирту код поштиних у „Застави“ од вел. петка. Нека Мила *Стојков-Рајић*, један од најзубатијих вођкова овдашњих радикала, *прети јавно* том поштењаку и добричини, *нашем свештенику, да ће видети и горих последица* (а не само бојкот са одбијањем водице), ако и на даље не буде држао са »народом«, под којим они само радикале разумеју!...

Та претња тога фарисеја и сметењака чита се овде из писмене »Заставе« *на велику суботу, на васкресење* — ноћу између првог и другог дана Ускрса — дивљачки *нападају на дом* свештеников, *а трећег дана* бива у Црепаји *радикалски збор!...*

Је ли вам сада јасно?

Очевидац.

Исходи избора изборника у шајкашком и старо-бечејском срезу.

Народна је свест огромном већином победила, управо поразила радикале у оба тако рећи неприступачна радикалска среза, где им је гњиздо радикалско било.

а) Тако је *у старо-бечејском срезу од 163 световних изборника победила листа свесних Срба са 154 против радикалских 9 изборника.* Поред све радикалске ујдурме изабраше свесни Срби огромном већином у Старом Бечеју 32, у Турији 18, у Бачком Фелдварцу 13, у Петрову Селу 12, у Молу 18, у Ади 11, у Сенти 10 и у Сентомашу 40 свесних изборника.

б) *У шајкашком срезу од 205 световних изборника победила је листа свесних Срба са 123 против радикалских 82 изборника.* Свесни Срби Шајкаши изабраше једногласно у Чуругу 39, у Госпођинцима 16, у Надаљу 13, у Горњем и Доњем Ковиљу 24, огромном већином у Ђурђеву 15 и у Каћу са 134 гласа противу радикалских 7 гласова, свесних 16 изборника: Сви ови свесни световни изборници као и огромна већина свештеника оба среза гласаће листом за истакнуте народне посланике, где ће радикалски посланици др. Жига *Продановић, др. Хаџи-Лоја* а с њима митрољубиви прота Милош М. *Пашић* сјајно — хоћу рећи пропасти.

Ово је истинити резултат избора изборника, за које јамчимо сви свесни бирачи оба среза.

А ти, Јакобе нечастиви, лажи и обмањуј у твојој крвавој „Застави“, колико год ти је воља, нас обманути не ћеш, нити ће твоји радикалски-измећарски кандидати у ова два среза нити сада нити икада више мандата добити. Твојим лажима изашао је крај. Народ ти је судио. Али, почекај мало! Још нисмо готови с тобом и са твојим генералштабом, који незаслужено заузеше највиша места у нашој автономији. На сабору ће вам народ своју последњу али и одлучну рећи. Доле, ви недостојни! Доле ви гробари автономије, цркве и школе српске, **доле радикали**, којима ништа свето није! Запамти ово, нечастиви Јакобе и сва радикалска тевабијо! Народ се српски пробудио и освестио, он ће ти по заслузи судити.

Србин Шајкаш.

Узвик једног радикалског проте.

Прота је Јеремић, кад је прочитао из »радикалског плача« у 86. бр. јутарњег броја „Браника“ оно резоновање праље калуђерске о архимандритушама и игуманушама, узвикнуо:

— Жар има и онаких несречника, спанцаватеља!

ЖИТИЈЕ манастирске уредбе.

— Прича она сама. —

I.

Добро, кад сте једном дошли. Ви сте једини ваљда, који ме разумете и вама се могу изјадати од срца. Шта сам Богу згрешила, те дођох на овај свет, да се патим, као ни једна друга уредба на овоме свету и да се потуцам од немила до недрага, као каква грешна душа. Па нисам ни дошла на свет, као друга створења. Нисам никада угледала лице своје мајке. Када прогледах, спазах око себе сама брката створења, све саме трбушате главате. Приђе ми један необично глават, ћелав, са наочарима и рече: „Ја сам ти отац, Јаков!“ Други, тако исто дебео, рече, да ми је стриц из Руме. Трећи тетак. Четврти брат од тетке. Пети брат од стрица. А ујак ми је — веле — у Пешти, министар-председник Векерле. Ко ми је мати, не знам ни данас. Ал' откуд да имам у роду и једнога Швабу? мислила сам. По томе могу слутити, да ми је мати била Швабица или Мађарица, када ми је он ујак.

Прве дане своје младости провела сам врло лепо. Тај дан, кад дођох на свет, уштину ме за образ мој тата Јаков па рече: „Чедо моје! Само кад ми тебе Бог даде! Умро патријарх Георгије, који ме је хлебом хранио за живота, јер сам га ружио и тиме себе прехрањивао. Од сад ћеш ме ти хранити, т. ј. само ћу о теби писати у »Застави« док сам жив, а народ ће плаћати, а могу приступити и манастирском „општежитију“.

Стриц из Руме поче ме голицати по врату и рече: »О, гле, шанине! Ти ћеш нам отворити врата манастира и Даља, у које до данас ни смо могли ни завирити. А ту је *јава*! Ти ћеш нам пунити касе фондовске, а ми ћемо вући масне дијурне! Ах, дијурне.“

Поп Божа ми поче шарати по длану и питати: »Где пије вода?« »Ту,« одговорим. „Е, пије, кћерко! У Даљу, у Даљу! Хм, блажена *продајо* и *иредајо*! Чеданце, само када си ту!“

Брат од стрица Мушицки, поче ме голицати по табанима, умало се нисам упростила од смеха. Рече: „Ах, *арендо, арендо!* Само када те споменемо народу, као слеп ће за нама, јер је *гладан* земље. А кроз тебе, помоћу тебе, чеданце ваше, ми ћемо арендирати. Добри наш народе, ти си јединствен, красан! Шта све морају прваци у других народа извојевати, па да га задобију за себе, а ти, добричино, задовољан си и овим створењем, кроз које ћемо ми, твоји радикалски прваци *живети*, а ти ћеш **плаћати** и за **нас** и за **калуђере** и још ћеш нас обожавати! Ах, роде мој, народе српски, остао такав да Бог дâ бар дотле, док смо ми живи, данашњи твоји радикалски прваци.«

Брат ми од тетке, Красојевић Ђука, од велике радости и љубави према мени, метну ми у руку своју браду и рече: „Вуци, враг ти баби!“ А ја се ухватила обема рукама за браду, а он ме ношао по соби, ногама сам се бацакала, а сви да попуцају од смеха, а тата Јаков све се тресе . . . „Их, пази само, како је пуначка!“ — рече Лисавац па ме попљешће . . . „Када је покажемо народу, просто ће полудети за њом, за вама?“

Када ме је деда Моловић љубио, сав је дрхтао од радости и говорио: „Даљ, Жива, шарани, Даљ, Жива, шаран—и—и—и.“

Чика Недељковић ми је давао слаткиша и шапутао: „Их, чисто и сам дебљам, када те видим тако пуначку. Бићеш пљунути отац!“

Нагло сам расла. За месец дана била сам као дете од десет година, те се за мене, као неко чудовиште, прочуло по целом народу.

Разлика.

Питам једног нерадикала, каква је разлика између презеша и фишкала фондовског и фактора српске манастирске штампарије *Захарића?* На што упатани одговори:

— Први је однео из народне касе неколико десетина хиљада Круна својој кући, а други из штаапарије неколико врата, да их не би мољци изгризли.

А разлика је међу њима и у томе, што је Захарић однео врата на своје место, а презеш ће круне тек однети.

А да ли ће бити какве разлике и у одговорности, то ће скоро време показати.

Вести из места и из народа.

НОВИ САД, 24. априла 1910.

— **Велика вода.** Дунав јако надолази. А тако исто и остале реке. Мориш се је излио и поплавио многа села и њиве у својој околини.

Новости са стране.

— **Смрт енглеског краља Едварда VII.** По службеном саопштењу краљ Едвард VII. је умро ноћас у 11 с. 45 м. У Енглеској је општа жалост за покојним краљем. Чак га жале и социјалисте. Вођа њихов Брокс је држао говор, у коме рече, да је краљ Едвард VII. био највећи државник на свету и да се је бринуо и за сиромаха човека.

— **Страшан земљотрес.** У средњоамериканској држави Костарици догодио се ономад страшан земљотрес. Варош Картаго је уништена. Погинуло је 6000 људи.

ТЕЛЕГРАМИ

уредништву »Браника«.

Избори изборника.

Темишвар, 24. априла. У Темишвару Граду самостални изборници изабрани.

Т. Ковин, 24. априла. Свих 23 изборника из Острова, Плочице, Мраморка и Дубовца бираће дра *Ивачковића.*

Томашевац, 24. априла. При избору изборника сјајно победила листа српске народне самосталне странке.

Управник: Др. Мих. Полит-Десанчић.
За уредништво одговара: Тоша Грујић.

ОГЛАСИ.

ПРЕУЗИМАЊЕ ГОСТИОНИЦЕ „КАМИЛЕ“.

Част ми је овим до повољног знања ставити, да сам преузео добро припознату гостионицу „КАМИЛУ“ која се налази у средини Новога Сада, а која има 8 чистих гостинских соба, угодну трапезарију, велику шупу за кола и две простране штале.

Умољавам п. н. грађанство из места и околице, да ме својом посетом што обилатије потпомогну, а ја ћу се старати, да их задовољим са тачном и брзом послугом.

200 3—5 С поштовањем

СИМА ТИКВИЋ.

За моју ципеларску радионицу

т р е б а м

2 добра радника

за мушки посао. Места су стална са непрекидним радом целе године.

Младен Ивошевић

2—3 НОВИ САД

Власник и издавалац: деоничарско друштво »Браник«. Штампарија деоничарског друштва »Браника«-а.